

Kamer der Volksvertegenwoordigers

Chambre des Représentants

3 MAART 1949.

3 MARS 1949.

WETSONTWERP

tot invoering van het voorafgaand onderzoek der
verkiesbaarheid van de kandidaten voor de wetge-
vende, provinciale en gemeentelijke verkiezingen.

PROJET DE LOI

instituant la vérification préalable de l'éligibilité des
candidats aux élections législatives, provinciales et
communales.

VERSLAG

NAMENS DE COMMISSIE
VOOR DE BINNENLANDSE ZAKEN (1)

UITGEBRACHT DOOR DE HEER KIEBOOMS.

RAPPORT

FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE L'INTERIEUR (1)

PAR M. KIEBOOMS.

Dit ontwerp vindt zijn oorsprong in een wetsvoorstel ingediend door de HH. Senatoren Rolin en Vermeulen, tijdens de buitengewone zitting 1946 (n° 23, 1946) welke het onder de vorm van amendement volledig vervangt.

Het voorstel Rolin-Vermeulen werd destijds verzonden naar de Senaatscommissie van Justitie die voor opdracht kreeg de kwestie van de ontvankelijkheid en de grondwettelijkheid van de ontworpen hervorming te onderzoeken.

Dit onderzoek gaf aanleiding tot een merkwaardig verslag van de heer Orban, waarvan de conclusies in volgende passus schijnen samengevat:

« Welnu, het zou moeilijk zijn te beweren dat de Grond-
» wet, na aan het Parlement het voorrecht te hebben

Le présent projet trouve son origine dans une proposition de loi déposée par MM. les Sénateurs Rolin et Vermeulen, au cours de la session extraordinaire de 1946 (n° 23, 1946) et la remplace entièrement sous forme d'amendements.

La proposition Rolin-Vermeulen fut renvoyée à l'époque à la Commission de la Justice du Sénat qui fut chargée d'examiner la question de la recevabilité et de la constitutionnalité de la réforme envisagée.

Cet examen donna lieu à un remarquable rapport de M. Orban; ses conclusions semblent résumées dans l'extrait suivant:

« Or, il serait difficile de prétendre qu'ayant réservé
» au Parlement la prérogative de vérifier les pouvoirs des

(1) Samenstelling van de Commissie: de heren Van Cauwelaert, voorzitter; Bruyninx, Dehandschutter, De Taeye, Develter, Goffings, Hermans (Fernand), Kiebooms, Mellaerts, Van Acker (Benoît), Vandenberghe (Omer), Van Goey. — Baccus, Bracops, De Keuleneir, Demoitelle, Fromont, Gelders, Spinoy, Vandeveld. — Dispy, Lahaut. — Amelot, Mundeeler.

Zie:

21 (1946-1947): Wetsontwerp.

25 (1947-1948): Amendementen.

(1) Composition de la Commission: MM. Van Cauwelaert, président; Bruyninx, Dehandschutter, De Taeye, Develter, Goffings, Hermans (Fernand), Kiebooms, Mellaerts, Van Acker (Benoît), Vandenberghe (Omer), Van Goey. — Baccus, Bracops, De Keuleneir, Demoitelle, Fromont, Gelders, Spinoy, Vandeveld. — Dispy, Lahaut. — Amelot, Mundeeler.

Voir:

21 (1946-1947): Projet de loi.

25 (1947-1948): Amendements.

» voorbehouden de geloofsbrieven te onderzoeken van
 » de volksvertegenwoordigers en senatoren die verkozen
 » werden verklaard, bovendien aan de wetgever heeft
 » willen verbieden de candidatures te beletten van dege-
 » nen die, in strijd met sommige bepalingen gebiedend
 » voorgeschreven door de wet zich aan het kiezerskorps
 » voorstellen.

» Met andere woorden, artikel 34 van de Grondwet,
 » dat volgens ons tevens een voorrecht en een waarborg
 » is, kan niet voor gevolg hebben te voorkomen dat an-
 » dere maatregelen door de wetgever worden getroffen
 » om de eerbied voor de wettelijkheid te verzekeren op
 » het gebied der wetgevende verkiezingen. »

Naderhand werden zekere amendementen van technische aard door de Senaatscommissie van Binnenlandse Zaken uitgewerkt.

De openbare bespreking ving aan op 31 October 1947 en, alhoewel het principe van de hervorming door niemand in 't gedrang werd gebracht, gaf het voorstel aanleiding tot vinnige debatten. Men stond immers op de vooravond van de gemeenteraadsverkiezingen en de nieuwe hervorming zou voor de eerste maal haar toepassing moeten vinden onder het beheer van de besluitwet dd. 19 September 1945, betreffende de epuratie inzake burgertrouw, waarbij onverkiesbaarheid kon voortvloeien uit beslissingen met slechts voorlopig karakter. Het gevolg daarvan was dat in artikel 2 een bepaling opgenomen werd welke doelde op zekere voorlopige bepalingen van de betrokken besluitwet, welke thans definitief zijn vervallen.

Deze reden alleen ware reeds een aanleiding om het voorgelegd ontwerp te hervormen. Doch omtrent de noodzakelijkheid van een hervorming schijnt geen twijfel meer te bestaan sedert de Regering uitgebreide nieuwe amendementen heeft ingediend, die ertoe strekken geheel de thans vigerende procedure voor het neerleggen en het onderzoeken der kandidatenlijsten te herzien. Deze amendementen vormen het wetsontwerp n° 25 (1947-1948).

De eerste vraag welke bij het onderzoek van de Commissie aan haar leden werd gesteld, ging over de wenselijkheid der ontworpen hervorming en met eenparigheid van stemmen werd bevestigend antwoord gegeven.

De heiligste waarborgen van de democratie liggen immers in vrije verkiezingen, en deze mag de zwakheid niet hebben de verkiezingen van haar werkelijk doel te laten afleiden en ze te laten misbruiken tot een ijdele en demagogische agitatie rond de naam van personen die wettelijk het volk niet kunnen vertegenwoordigen.

Wat de grondwettelijkheid van de hervorming betreft, deze werd door niemand meer in twijfel gebracht. Alleen in verband hiermede kan het nuttig zijn te onderlijnen dat, niettegenstaande de nieuw voorziene procedure, het laatste woord toch steeds zal blijven aan de machten die met het onderzoek der geloofsbrieven zijn belast. Men weet immers dat bij dit onderzoek de regelmatigheid van al de kiesverrichtingen kan worden nagegaan en de beslissingen omtrent de verkiesbaarheid worden bij onderhavig ontwerp tussen de kiesverrichtingen ingeschakeld.

» députés et sénateurs proclamés élus, la Constitution ait
 » entendu, en outre, interdire au législateur d'empêcher les
 » candidatures de ceux qui, contrairement à certaines dis-
 » positions impératives et dictées par la loi, se présentent
 » au suffrage du corps électoral.

» En d'autres termes, l'article 34 de la Constitution,
 » qui est d'après nous à la fois une prérogative et une
 » garantie, ne peut avoir pour effet de prévenir que d'au-
 » tres mesures soient prises par le législateur pour assu-
 » rer le respect de la légalité, dans le domaine des élec-
 » tions législatives. »

Par la suite, certains amendements de caractère technique furent élaborés par la Commission de l'Intérieur du Sénat.

La discussion publique commença le 31 octobre 1947 et bien que le principe de la réforme ne fût contesté par personne, la proposition donna lieu à des débats animés. L'on se trouvait, en effet, à la veille des élections communales et la réforme nouvelle aurait dû entrer en vigueur pour la première fois sous le régime de l'arrêté-loi du 19 septembre 1945 concernant l'épuration civique, sous lequel l'inéligibilité pouvait découler de décisions n'ayant qu'un caractère provisoire. Il en résulta que dans l'article 2 fut insérée une disposition relative à certaines dispositions provisoires de l'arrêté-loi en question, qui actuellement sont devenues définitivement caduques.

Cette raison suffirait déjà à elle seule à modifier le projet qui nous est soumis. Mais la nécessité d'une réforme ne fait plus aucun doute depuis que le Gouvernement a déposé de nouveaux amendements étendus tendant à la révision de toute la procédure actuellement en vigueur pour le dépôt et l'examen des listes de candidats. Ces amendements constituent le projet de loi n° 25 (1947-1948).

La première question posée aux membres lors de l'examen en Commission concernait l'opportunité de la réforme envisagée; il y fut répondu unanimement par l'affirmative.

Les garanties les plus sacrées de la démocratie résident en effet dans des élections libres, et la démocratie ne peut commettre la faiblesse de laisser détourner les élections de leur but véritable et d'en faire abuser en créant une agitation factice et démagogique autour du nom de personnes qui ne peuvent légalement représenter le peuple.

Personne ne met en doute la constitutionnalité de la réforme. A ce propos il peut être utile de souligner qu'en dépit de la procédure nouvelle prévue, le dernier mot appartiendra toujours aux instances chargées de l'examen des pouvoirs. L'on sait en effet que cet examen peut porter sur la régularité de toutes les opérations électorales et le présent projet insérer dans les opérations électorales les décisions relatives à l'éligibilité.

Deze vaststelling vermindert noch het nut van de hervorming, noch het hoog gezag dat aan de beslissingen van het Hof van Beroep is verbonden.

Inderdaad de nieuwe procedure moet noodzakelijkerwijze binnen uiterst beperkte termijnen verlopen en het Hof moet beslissen de dag zelf waarop de zaak wordt voorgebracht.

In sommige gevallen kunnen voor een definitieve beslissing omtrent de verkiesbaarheid uitgebreide aanvullende onderzoeken wenselijk blijken: b.v. inzake nationaliteit en domicilie. In die gevallen zal het Hof maar alleen kunnen beslissen dat de onverkiesbaarheid niet bewezen is.

Anderzijds is het, althans theoretisch, ook mogelijk dat zekere documenten met doorslaande bewijskracht niet aan het Hof konden onderworpen worden, zodat bij het onderzoek der geloofsbrieven de kwestie openblijft.

Dit alles neemt echter niet weg dat diegenen wier onverkiesbaarheid boven alle twijfel staat en rond wier naam men juist agitatie zou kunnen verwekken, met zekerheid van de kandidatenlijsten zullen verwijderd worden en dat alzo het voornaamste doel der hervorming steeds zal bereikt zijn.

Hogerbedoelde interpretatie schijnt ook wel deze te zijn die de Regering in het oog heeft wanneer ze, door middel van haar amendementen, voorstelt bij de slotaline van het nieuw artikel 125ter van het kieswetboek te bepalen dat « het dossier van het Hof met een expeditie van het arrest, binnen acht dagen, wordt toegezonden aan de griffier van de vergadering, die belast is met het onderzoek van de geloofsbrieven der verkozenen ». De bij deze bepaling bedoelde vergaderingen zijn volgens het geval: de Wetgevende Kamers, de provinciale raden en de bestendige deputaties, daar deze laatste onder voorbehoud van beroep bij de Raad van State moeten uitspraak doen over de geldigheid van de geloofsbrieven der gemeenteraadsleden.

*
**

Na haar beslissing omtrent de gestelde principiële kwesties heeft de Commissie de technische zijde van het ontwerp onderzocht en daartoe de door de Regering voorgestelde tekst als basis genomen.

Bij het ontleden van deze tekst dient op drie verschillende punten gewezen.

1) De procedure voor het onderzoek der verkiesbaarheid wordt volgenderwijze aangevuld:

a) Het hoofdbureau van de verkiezingen moet in eerste aanleg en het Hof van Beroep moet op beroep, omtrent de verkiesbaarheid uitspraak doen; de nieuwe teksten strekken er toe de daartoe nodige documenten ter hand te stellen. In algemene regel berusten deze bij het bestuur van de gemeente waar betrokkene gedomicilieerd is. De voorzitter krijgt dan ook opdracht die stukken te vragen en de gemeente moet ze kosteloos, onmiddellijk en per aangetekende spoedbestelling bezorgen.

Daarenboven mag de voorzitter alle andere navorsin-

Cette constatation n'enlève rien ni à l'utilité de la réforme ni à la haute autorité qui s'attache aux décisions de la Cour d'Appel.

En effet, la nouvelle procédure doit nécessairement s'accomplir dans des délais très courts et la Cour doit décider le jour même où elle est saisie de l'affaire.

En certains cas, une décision définitive concernant l'éligibilité peut provoquer au préalable des enquêtes complémentaires approfondies, par exemple, en matière de nationalité et de domicile. En ces cas, la Cour pourra seulement décider que l'inéligibilité n'est pas prouvée.

D'autre part, il est également possible, théoriquement du moins, que certains documents péremptoirs n'aient pu être soumis à la Cour, de sorte que la question reste ouverte lors de l'examen des pouvoirs.

Mais tout cela n'empêche pas que ceux dont l'inéligibilité ne fait aucun doute et autour desquels l'on pourrait précisément provoquer de l'agitation, seront écartés avec certitude des listes de candidats et qu'ainsi le but premier de la réforme sera toujours atteint.

L'interprétation ci-dessus semble bien être aussi celle que le Gouvernement envisage lorsque par ses amendements, il propose de stipuler à l'alinéa final du nouvel article 125ter du code électoral que « le dossier de la Cour, » accompagné d'une expédition de l'arrêt, est envoyé dans » la huitaine au greffier de l'assemblée chargée d'examiner » les pouvoirs des élus ». Les assemblées visées par cette disposition sont, suivant le cas: les Chambres législatives, les conseils provinciaux et les députations permanentes, ces dernières devant se prononcer, sous réserve d'appel auprès du Conseil d'Etat, sur la validité des pouvoirs des conseillers communaux.

*
**

Après avoir tranché la question de principe qui se posait, la Commission a examiné le côté technique du projet en prenant pour base le texte proposé par le Gouvernement.

Trois points différents sont à signaler à l'analyse de ce texte:

1) la procédure d'examen de l'éligibilité doit être complétée comme suit:

a) Le bureau électoral principal doit statuer en première instance, et la Cour d'Appel en appel, sur l'éligibilité; les textes nouveaux tendent à mettre à leur disposition les documents nécessaires à cet effet. En règle générale, ceux-ci reposent à l'administration de la commune où l'intéressé est domicilié. Aussi le président est-il mandaté pour demander ces documents et la commune doit les délivrer gratuitement, immédiatement et par envoi exprès-recommandé.

En outre, le président peut faire toutes autres investiga-

gen doen die hij nodig acht. Bij het geven van deze opdracht wordt noodzakelijk de macht verleend om ook op andere openbare besturen en meer in 't bijzonder op de griffies en parketten beroep te doen ten einde alle documenten te bekomen die voor de oplossing van het geschil dienstig kunnen zijn. Daaruit vloeit ook voor de betrokken instanties de plicht voort onmiddellijk en kosteloos aan het verzoek van de voorzitter te voldoen.

De voorzitter zal het zich ongetwijfeld ook tot plicht rekenen ambshalve die stukken te vragen die hem tijdig door de betrokken candidaat zijn aangeduid als zijnde nuttig voor zijn verdediging.

b) Door de Regering wordt voorgesteld het recht op beroep open te stellen niet alleen voor de betrokken candidaat maar ook voor de reclamant. Hierbij wordt alleen het geval van een schriftelijke reclamatie betreffende de onverkiesbaarheid van een candidaat bedoeld.

Deze voorzorg kan wel enigszins overbodig blijken bij de parlements- en provinciale verkiezingen doch, aangezien, zoals we verder zullen onderlijnen, deze procedure ook op de gemeenteraadsverkiezingen toepasbaar gesteld is, kan het voorzichtig zijn zich te behoeden tegen een mogelijke onervarenheid of een mogelijk gemis aan objectiviteit bij het hoofdbureau voor deze laatste verkiezingen, waarvan de samenstelling niet dezelfde is als in de andere gevallen.

2) De voorgestelde teksten strekken er toe de nieuwe procedure beter in te schakelen in de reeds bestaande. Deze herziening heeft voor gevolg, enerzijds dat een vergadering van het hoofdbureau kan vermeden worden en, anderzijds, dat de wetsbepalingen duidelijker en door niet ingewijden gemakkelijker zullen begrepen worden.

3) Volgens de ontworpen regeling zullen al de bepalingen die het onderzoek van de candidaatstellingen regelen dezelfde worden voor al onze politieke verkiezingen. Men weet dat voor de gemeenteraadsverkiezingen de procedure veel eenvoudiger is doch ook minder waarborgen biedt dan deze voorzien voor de andere verkiezingen. Men heeft zich destijds afgevraagd of al de gemeentelijke bureau's wel zullen opgewassen zijn om de parlementaire en provinciale procedure toe te passen. Daar het evenwel volstrekt nodig blijkt ook bij de plaatselijke verkiezingen de verkiesbaarheid voorafgaandelijk te onderzoeken, blijkt het ogenblik gekomen om de knoop door te hakken en voor goed een eenvormige regeling te treffen. Daarin ligt misschien de voornaamste waarborg tegen mogelijke verwarringen. De eenmaking van ons kiesrecht wordt trouwens door iedereen gevraagd.

Het wetsontwerp werd met algemene stemmen goedgekeurd.

De Verslaggever,

L. KIEBOOMS.

De Voorzitter,

F. VAN CAUWELAERT.

tions qu'il juge utiles. En lui conférant cette mission, on lui donne nécessairement la faculté de faire appel à d'autres administrations publiques, spécialement aux greffes et aux parquets, afin d'obtenir tous documents utiles à la solution du différend. Il en résulte aussi pour les instances intéressées l'obligation d'accéder immédiatement et gratuitement à la demande du président.

Le président se fera sans aucun doute un devoir de demander d'office les pièces qui lui sont signalées en temps utile par le candidat comme pouvant servir à sa défense.

b) Il est proposé par le Gouvernement d'ouvrir le droit d'appel non seulement au candidat intéressé, mais aussi au réclamant, ce qui s'entend uniquement dans le cas d'une réclamation écrite au sujet de l'inéligibilité d'un candidat.

Cette précaution peut paraître superflue pour les élections générales et provinciales; cependant, attendu que, comme nous le soulignerons plus loin, cette procédure est rendue également applicable aux élections communales, il pourra être prudent de se prémunir éventuellement contre une inexpérience ou un manque d'objectivité de la part du bureau principal pour ces dernières élections, car sa composition n'est pas la même que dans les autres cas.

2) Les textes proposés tendent à mieux intégrer la procédure nouvelle à la procédure déjà existante. Cette révision a pour conséquence, d'une part d'éviter une réunion du bureau principal, d'autre part de rendre les prescriptions légales plus claires et plus faciles à comprendre par les non-initiés.

3) Suivant le régime envisagé, toutes les dispositions réglant l'examen des candidatures deviendront identiques pour toutes nos élections politiques. On sait que pour les élections communales la procédure est beaucoup plus simple, mais qu'elle présente également moins de garanties que celle prévue pour les autres élections. On s'est demandé naguère si tous les bureaux communaux seront bien à la hauteur de leur tâche pour appliquer la procédure parlementaire et provinciale. Toutefois, comme il apparaît absolument nécessaire d'examiner au préalable l'éligibilité, même pour les élections locales, le moment semble venu de trancher la question et d'établir un régime uniforme. C'est là peut-être que se trouve la plus sûre garantie contre les possibilités de confusion. L'unification de notre droit électoral est d'ailleurs réclamée par tout le monde.

Le projet de loi a été approuvé à l'unanimité.

Le Rapporteur,

L. KIEBOOMS.

Le Président,

F. VAN CAUWELAERT.